

Eerste schouwburg-expositie:

WERKEN VAN JAN NIEUWENHUYS

Als op 9 september in de koffiekamer van de Twentse Schouwburg een tentoonstelling van werken van Jan Nieuwenhuys wordt geopend, zal deze kunstenaar uit het Westen van ons land voor het eerst in Twente exposeren. Die tentoonstelling zal dan tevens een serie exposities in deze ruimte inleiden en de beide organisatoren (de directeur van de Twentse Schouwburg en het bestuur van de Enschedese Kunstenaarsvereniging) wilden die serie nu eens niet laten starten met werken van Enschedese kunstenaars, maar met iemand uit het Westen die tot ver over de grenzen bekend is, maar nog niet in Twente. Het is goed niet in een stedelijk of provinciaal kringetje rond te draaien, maar ook eens iets te tonen, dat uit andere delen van het eigen land komt.

Men heeft daartoe de Amsterdamse kunstschilder Jan Nieuwenhuys bereid gevonden, een kunstenaar wiens werken in verschillende Europese musea zijn geëxposeerd en waarvan ook het Stedelijk Museum te Amsterdam werken in de eigen collectie heeft. Een kunstenaar bovendien die in tal van landen zich heeft georiënteerd op kunstgebied en ook heeft geschilderd, o.m. Italië, Frankrijk, Marokko, Tunesië, Algerije, Duitsland, enz. Een kunstenaar tenslotte wiens naam onverbrekelijk verbonden blijft aan een soort kunstvernieuwing (revolutie is zo'n zwaar woord) die direct na de Tweede Wereldoorlog van zich deed spreken, toen in „Arti“ te Amsterdam een tentoonstelling werd gehouden van „De jongste generatie“. Tot die exposanten behoorden Jan Nieuwenhuys en zijn broer Constant, maar ook Karel Appel, Corneille, Eugène Brands en A. Rooskens.

Jan Nieuwenhuys (geb. 1922 te Amsterdam) en zijn broer Constant hebben beiden de schilderkunst als vak gekozen, alhoewel ze niet uit een direct artistieke familie kwamen. Eerst bezocht Jan de Normalschool en daarna enkele jaren de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam en toen zijn oudere broer Constant (geb. 1920) eigenlijk zo'n beetje de oprichter werd van een experimentele groep, was Jan ook direct van de partij. Dat was in 1948 en het werd een soort navolging van wat er in andere landen reeds was geschied: in Denemarken heette de vernieuwingsgroep „Höst“ en in België de groep van de „surréaliste-revolutionnaire“. In Nederland gewoon „Experimentele Groep“. Die verschillende groepen vonden elkaar in het tijdschrift „Cobra“ en daarom wordt die groep van experimentelen uit 1948 ook wel Cobra-groep genoemd. Tot die Cobra-groep behoorde ook de Hengelose kunstschilder Theo Wolvecamp, alsmede figuren als Lucébert (dichter en schilder) en de dichters Elburg en Gerrit Kouwenaar.

Een dynamisch non-conformisme kenmerkte de werken van deze groep, men wilde geen stylering meer als de Stijl-groep had getoond, ook niet de naar het statische geneigde non-figuratieve kunst. De vrijheid van de kunstenaar stond voorop, en ook de eerlijkheid, die men b.v. terugvond in kindertekeningen. De techniek had geen prioriteitsrecht meer

en wellicht daardoor kwam men ook wel eens tot een wat haastige notitie, als het maar niet steriel of formalistisch was.

Jan Nieuwenhuys paste bijzonder goed in die groepering, juist omdat hij noch de abstracte kunst, noch de non-figuratieve kunst aanhing. Dat dreigde z.i. naar een te veel esthetiseren te leiden en dat heeft Jan Nieuwenhuys nooit gewild, ook niet toen andere leden van de Cobra-groep later toch wat meer estheten zijn geworden. Om zijn eigen woorden te gebruiken: „Ik schilder zoals ik leef, zoals ik schrijf, zoals ik lach. Ik schilder ook niet een bepaald geval, maar ik probeer expressief te zijn en daarvoor heb ik beelden nodig. Iets van deze tijd wil ik weergeven en in de abstracte kunst mis ik de hartslag, het felle van deze tijd. De abstracten bouwen alleen een schijnwereld op“.

Wie nu de schilderijen — of in werkelijkheid zijn het schilderijen met verschillende technieken en materialen — van Jan Nieuwenhuys ziet zal er inderdaad iets van de spanning van deze tijd in terugvinden, ook al doen die werken vaak erg geïmproviseerd aan. Het is alsof Jan Nieuwenhuys in die gespannen expressiviteit ook iets van een speelsheid wil leggen, een speelsheid die eigenlijk elke scheppende kunstenaar eigen is. Dat heeft hem wel eens kritiek opgeleverd, maar Jan Nieuwenhuys gaat stug door op zijn zelf gevonden weg. En wellicht ontdekt men ook nog wel invloed van primitieven en van Aziatische culturen.

Jan Nieuwenhuys is een wereldburger en deze cosmopolitische inslag doet hem dan ook verklaren, dat je vandaag de dag met al die communicatiemiddelen niet meer in een bepaalde stad leeft, of in een bepaald land. „Vandaag ben ik in China, morgen in Parijs, overmorgen weer ergens anders. Elke dag worden we geconfronteerd met wat er in de wereld gebeurt en zo woon je wel in een bepaalde straat maar ook in de hele wereld. In feite maak je dan ook veel mee en dan interesseert je een speciaal geval of een speciaal schilderkundig voorbeeld niet zo veel meer“.

Van de materie en van de kleur uit komt Jan Nieuwenhuys tot zijn onderwerp, niet omgekeerd. Soms heeft dit een krachtige felheid, soms ook is het een gevoelig gedicht, waarin men toch steeds de eigen signatuur van Jan Nieuwenhuys onderkent. Het is goed een van die vernieuwers naar Enschede te laten komen nu er door de unieke samenwerking tussen de Twentse Schouwburg en de Enschedese Kunstenaarsvereniging ook een vernieuwing is bereikt. En vanzelfsprekend zullen straks ook de kunstenaars uit de eigen stad aan die plaatselijke vernieuwing deelnemen. De start is dus op 9 september.

Namens het bestuur van de Enschedese Kunstenaarsvereniging,
Corn. Basoski.